

Тетяна КІЗИМА

д.е.н., професор

Андрій КІЗИМА

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ КРИЗИ: ПРАКТИКА УКРАЇНИ

Сучасна криза, яка охопила світову економіку, у тому числі й Україну, актуалізувала необхідність використання у нинішніх вітчизняних реаліях елементів податкового регулювання як складової податкового менеджменту. Адже саме ефективне їх застосування дозволяє пом'якшити наслідки впливу глобальної кризи на стан української економіки.

Так, у процесі опитування представників вітчизняного бізнесу від 458 підприємств (з яких: 4% належать до великого бізнесу, 21% - до середнього та 75% - до малого і мікробізнесу; 37% підприємств локалізовані у Києві, 63% представляють інші регіони України) було виявлено, що серед інструментів найбільш ефективної підтримки, яку вони очікують від держави у сфері оподаткування, лідирували: зменшення ЄСВ (45%) та зменшення податкового навантаження по інших податках - 49% [1].

Відтак у межах антикризових засобів податкового регулювання в Україні, як і світі загалом, були прийняті відповідні рішення, котрі стосуються підтримки платників податків на час національного карантину та спрямовані на захист як малого, так і великого бізнесу від негативних наслідків кризової ситуації.

Зокрема, 2 квітня 2020 року набрав чинності Закон від 30.03.2020 р. №540-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних і економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» [2], що вносить зміни у більш ніж тридцять нормативно-правових актів.

Згідно цього закону, основними інструментами антикризового податкового регулювання стало зниження податкового тягаря і тимчасове звільнення від штрафів. Так, платникам окремих видів податків на період з 1 березня до 30 квітня 2020 року дозволено:

не нараховувати і не сплачувати плату за землю за земельні ділянки у власності або користуванні фізичних та юридичних осіб;

не нараховувати і не сплачувати єдиний соціальний внесок (ЄСВ) для фізичних осіб-підприємців, фермерських господарств та самозайнятих осіб (медична, юридична, наукова практики тощо);

об'єкти нежитлової нерухомості у власності фізичних або юридичних осіб не вважати об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно.

Крім того, до 1 січня 2023 року звільнено від оподаткування ПДВ ввезення в Україну лікарських засобів, медичних виробів та інших товарів, необхідних для реалізації централізованих програм в сфері охорони здоров'я, що закуповуються лише спеціально уповноваженою на це особою.

Також до 1 січня 2023 року звільнені від сплати ПДВ операції щодо безоплатного постачання зазначених вище лікарських засобів, медичних виробів та медичних послуг пацієнтам.

Вищезгаданим законом строк подачі декларації про майновий стан і доходи подовжено до 1 липня 2020 року, а строк сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) — до 1 жовтня 2020 року.

Стосовно сфери податкового контролю зазначимо, що на період з 18 березня по 31 травня 2020 року заборонено проводити документальні та фактичні перевірки, а вже розпочаті перевірки будуть тимчасово призупинені до 31 травня. Однак слід наголосити, що заборона на проведення перевірок не поширюється на проведення документальної позапланової перевірки лише у випадку, коли підприємство заявить бюджетне відшкодування ПДВ на суму вище 100 тисяч гривень [3].

Варто акцентувати, що схожі правила працюватимуть і для перевірок щодо ЄСВ: це, зокрема, мораторій на здійснення документальних перевірок з 18 березня по 18 травня 2020 року, а також зупинення поточних перевірок до 18 травня 2020 року.

Проте у зазначеному контексті доцільно наголосити, що штрафи стосовно порушень, пов'язаних з ПДВ та акцизним податком, на період карантину у частині камеральних перевірок не скасовані, відтак вони проводитимуться у загальному порядку.

Окрім того, з 18 березня по 31 травня 2020 року зупиняється перебіг строків давності, які Податковий кодекс України передбачає для визначення зобов'язань податковою службою. Фактично це означає, що при розрахунку 1 095 днів (загальний строк для визначення податкового зобов'язання) або 2 555 днів (застосовується до перевірок з трансфертного ціноутворення) не буде враховуватись 75 днів зазначеного періоду. Відповідно, така зміна вплине на обчислення строків давності в довгостроковій перспективі, адже вони становлять щонайменше три роки [3].

Також слід зазначити, що в цих умовах відмінні штрафи за податкові порушення, вчинені за період з 1 березня по 31 травня 2020 року. До того ж, упродовж трьох весняних місяців 2020 року платникам податків не буде нараховуватися пеня, а у випадку нарахування її мають списати. Те ж стосується і ЄСВ. Так, з березня до кінця травня 2020 року штрафувати за несвоєчасну або неповну сплату ЄСВ, а також несвоєчасне подання звітності не будуть. Аналогічно діятимуть і з пенею.

Позитивним моментом, який напряму не пов'язаний зі сплатою податків, однак здійснює опосередкований вплив на діяльність суб'єктів малого бізнесу у контексті оподаткування, є збільшення річних лімітів для платників єдиного податку, зокрема:

для першої групи – з 300 тис. грн до 1 млн грн;

для другої групи – з 1,5 млн грн до 5 млн грн;

для третьої групи – з 5 млн грн до 7 млн грн.

Стосовно опосередкованого впливу на діяльність суб'єктів малого бізнесу зазначимо, що внаслідок збільшення лімітів фізичні особи - підприємці сплачуватимуть меншу суму податків. Відтак фахівці переконані, що збільшення лімітів використання пільгового оподаткування у вигляді єдиного податку стане стимулюючим фактором для розвитку підприємницької діяльності, оскільки: збільшиться кількість підприємців, які зможуть перейти на спрощену систему оподаткування; фізичні особи - підприємці, які частково або повністю працювали «в тіні», зможуть нарешті перейти на «білу» бухгалтерію [4].

На наш погляд, позиціонувати таку допомогу бізнесу як велике масштабне явище не зовсім коректно, адже це, скоріше, тимчасові послаблення, котрі, тим не менше, є безумовно позитивним явищем, що підтримує український бізнес у скрутний кризовий період. Хоча, якщо порівнювати такі заходи із світовими, то, звичайно, і за масштабами, і за різноманітністю наданих податкових пільг Україна у цій сфері не є на передових позиціях.

Список використаних джерел:

1. Зменшення податків, ЄСВ та компенсації: яку держпідтримку очікує бізнес. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/8/659108/>

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням корона вірусної хвороби (COVID - 19)» від 30.03.2020 р. . №540-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>

3. Карантин і податки: що змінюється для бізнесу. URL : <https://nv.ua/ukr/biz/experts/podatki-na-karantini-shcho-zminyuyetsya-dlya-biznesa-poyasnyuye-yurist-50076789.html>

4. Домрачов А. Карантин і податки: що змінюється для бізнесу? URL : <https://kreston-gcg.com/ua/karantin-i-podatki-shho-zminyu%D1%94tsya-dlya-biznesu/>